

DE OUDE BETAALVORMEN IN ZUIDOOST-AZIE (II)

R. Vanderleyden

IV. DE KOMST VAN DE THAI-VOLKEREN

De Thais leefden oorspronkelijk in Zuid-China, maar werden in de eerste eeuwen van onze jaartelling uit het dal van de Blauwe Rivier verdreven door de Chinezen. Rond het midden van de 7de eeuw sloten verschillende Thais stammen zich aaneen en stichtten een koninkrijk dat reeds in 650 in Chinese teksten wordt vermeld als Nan-Tsjau, met als hoofdstad Ta-Li.

Nan-Tsjau (Nanchao) werd de springplank van waaruit de Thai-volkeren in de loop van de volgende eeuwen uitzwermden naar de vruchtbare vlakten van Indo-China in het zuiden. Ze vestigden zich ten slotte in het noorden van Laos, Thailand en Birma (waar men ze de Shar. noemde). Oorspronkelijk waren het roerige bergbewoners zonder cultuur, schrift, godsdienst of eenheid. Ze leerden echter van de georganiseerde Khmer-maatschappij en van de Monbeschaving van Dvaravati en mengden zich onder deze bevolkingsgroepen.

Reeds in de 8ste eeuw begon hun systematische uitbreiding ten koste van andere rijken, toen Nan-Tsjau Birma binnenviel en het oude Pyu-koninkrijk Snkshetra innam. De grootste veroveringen van de Thai-volkeren kwamen echter pas in de 13de eeuw, toen ze gebruik maakten van de zwakte van Angkor, van de Vietnamese druk op Tsjampa en van de Mongoolse veroveringen om zich meester te maken van de macht in Westelijk Indo-China, Thailand en Birma.

A. Het koninkrijk Nan-Tsjau (650 - 1253)

HISTORIEK

Het was, zoals reeds gezegd, Nan-Tsjau dat het sein tot de veroveringstochten gaf. Oorspronkelijk lag dit rijk hoog in het noorden van Achter-Indië; het strekte zich uit tot buiten de hedendaagse grenzen van Birma, Thailand en Laos en bevond zich grotendeels in Zuidelijk China.

De expansiedrang van Nan-Tsjau vangt aan in 748, onder koning Ko-Lo-Feng. In de jaren rond 760 begon deze met de systematische uitbreiding

van zijn rijk naar de bovenloop van de Irrawaddy-rivier in Noord-Birma. Maar het was vooral onder de regering van zijn kleinzoon en opvolger Imosjoen dat Nan-Tsjau zijn grootste uitbreiding zou kennen. Onder diens leiding werd het een bloeiend handelsgebied tussen China en Srikshetra in Midden-Birma, dat steeds machtiger werd en zich uitbreidde ten nadele van de kleine, zwakkere bureu.

Ten slotte, in 832, veroverde en verwoestte Imosjoen de hoofdstad van Srikshetra. Dit is trouwens de eerste historische getuigenis voor het binnendringen van de Thai in Achter-Indië. Er volgden veroveringstochten in Assam en China. In 863 werd Annam bezet, maar het werd reeds in 867 door de Chinezen heroverd. Vanaf het begin van de 10de eeuw werd de vrede met China hersteld. In feite werden de koningen van Nan-Tsjau vazallen van China, zodat de grote veroveringen voorbij waren. Gedurende enkele eeuwen bleef de toestand in het rijk tamelijk stabiel, tot het in 1253 door de Mongolen werd ingelijfd in het grote rijk van Koeblai Khan en ophield te bestaan.

HET MUNTSTYSTEEM

Volgens Chinese bronnen werden zilveren armringen als betaalmiddel gebruikt, tot Nan Tsjau werd opgeslorpt door de Mongolen.

Open ring (zilver - ca. 60 g)

De ringen hebben een gewicht van 1 Tamlung; ze zijn voorzien van meerdere stempels (die kunnen variëren) en van twee inkervingen in het zenith.

De oorsprong van dit ringgeld is waarschijnlijk te vinden bij de Pyu in Proma. Inderdaad, uit de kronieken van de T'ang dynastie (China) weten we dat de Pyu in de 7de en de 8ste eeuw goud en zilver in de vorm van een halve maan als geld gebruikten. Bovendien weten we uit dezelfde kronieken dat er veel contacten bestonden tussen de Pyu van Srikshetra en de Thai van Nan-Tsjau, zodat deze laatsten zeker op de hoogte waren van die eigenaardige geldvorm. De kans is dan ook groot dat ze deze ringvorm van de Pyu overnamen.

B. Het koninkrijk Soekhotai of Sukothai (1250 - 1361)

HISTORIEK

In het begin van de 13de eeuw, tegelijk met het oprukken van de Mongolen in China, werd de infiltratie van de Thai-stammen in het noordwesten van Zuid-Oost-Azië sterker. Eén van de voornaamste van deze stammen werd door de Khmer Syamaan genoemd. In 1220 veroverde de Syamvorst Bang Klang Thau het gebied rond Soekhodaja (Siamees Soekhotai), dat tot dan toe een Khmerprovincie was. Hij werd koning van Soekhotai onder de naam Si Indrarit (1250 - 1270). Zijn zoon Rama Khamheng (+ 1275 - 1315) bouwde Soekhotai tot een machtig vorstendom uit. Bij zijn dood in 1315 liet hij aan zijn zoon Lo-Thai (1315 - 1347) een rijk na, dat zich uitstreckte van Luang Prabang en Wieng Tsjan in het oosten tot Martaban in het westen, en van Tenasserim in het zuiden tot Phre en Nan in het noorden. Dit koninkrijk was de eerste grote Thai-staat in Thailand. Pegoe erkende zijn soevereiniteit en alleen het oude Mon-koninkrijk Lophboeri (Lophuri) bleef onafhankelijk.

Rama Khamheng bestuurde Soekhotai rechtvaardig en verzekerde de algemene welvaart. Zijn land onderhield nauwe betrekkingen met China en werd sterk beïnvloed door de cultuur van de Mon en van de Khmer en door het Boedhisme. Rama Khamheng kan beschouwd worden als de grondlegger van Slams grootheid.

Zijn zoon Lo-Thai kon echter de politieke macht van Soekhotai niet in stand houden en al spoedig erkende Pegoe niet langer zijn soevereiniteit, onder zijn kleinzoon Lu-Thai tenslotte ging de macht van de dynastie helemaal ten onder. Ten gevolge van de zwakte van Soekhotai ontstond zowel in het zuiden als in het noordoosten een nieuw koninkrijk.

In het zuiden eigende een Thai-prins, die oorspronkelijk tot het koninklijk huis van Lan-Na behoorde, zich het kleine Mon-koninkrijk Lavapoera (Lophboeri) toe. Hij noemde het Ayuthia en liet zichzelf in 1350 kronen onder de naam Ramadhipati.

Koning Lu-Thai van Soekhotai erkende hem spoedig als vorst. De hoofdstad van zijn rijk was Dvaravati Sri Ayuthia, ongeveer 80 km ten zuiden van Lophboeri. In het noordoosten groepeerde de Thai-leider Fa-Ngoem de Thai-prinsen van Laos in 1353. Hij stichtte een nieuw rijk dat hij Lan Tsjang (Langchang) noemde (dit vooral ten nadele van Soekhotai) en vestigde zijn hoofdstad in Luang Prabang.

In 1361 trok Lu-Thai zich terug in een klooster en liet de heerschappij van Soekhotai over aan Hamadhipati van Ayuthia.

HET MUNTSTEEEM

In de evolutie van het monetair systeem kan men verschillende fasen onderscheiden, die uiteindelijk resulteerden in de typische "Bulle". Het bestaan van verschillende muntreeksen in Soekhotai zou kunnen verklaard worden door het feit dat iedere provincie haar eigen geldsoort uitgaf. Het is pas nadat Ayuthia rond 1350 de macht begon over te nemen, dat de definitieve zilveren "bullet" verscheen en een koninklijk monopolie werd.

Al de munten van het koninkrijk (zowel in kopernikkel, in een zilverlegering, als in een zink-loodverbinding) werden gegoten.

1. Sfeervormige bollen (tot ca. 1250)

Onbekende denominatie (zink-loodlegering - ca. 100 g)
Deze stukken zijn voorzien van twee stempels.

2. Niervormige "olifanten" reeks (1250 - 1350)

5 Bat (zink-loodlegering - 76,5 g)

vz. Olifant stapt naar links (in de gietvorm aangebracht).

kz. Twee of drie stempels (soms in de gietvorm aangebracht, soms achteraf ingeslagen).

Er bestaan ook exemplaren in kopernikkel en in een zilverlegering.

3 Bat (kopernikkel - 45,9 g)

Zelfde types als de 5 Bat.

3. Kleine, dikke, afgeplatte stukken (ca. 1300)

Onbekende denominatie (zink-loodlegering - ca. 10 g)

vz.: Ingestempelde olifant naar links.

kz.: Blank.

Onbekende denominatie (zink-loodlegering - ca. 10 g)

vz.: Ingesteelde chackra.

kz.: Blank.

4. Bullats met platte top en platte voeten (1250 - 1350)

Onbekende denominatie (zink-loodlegering - ca. 110 g)

Deze stukken vertonen meerdere symbolen, zelfs in de voeten; ze werden in de gietvorm aangebracht.

Onbekende denominatie (zink-loodverbinding - ca. 50 g)

Zelfde type als vorig stuk, op het gewicht na.

5. Bulets met platte top en puntige voeten (1250 - 1350)

4 Bat (zink-loodlegering - 61,2 g)

Op de platte top is steeds de chackra aangebracht; andere symbolen (waaronder steeds minstens één olifant) bevinden zich op de vier zijden en op de twee voeten; al deze merktekens werden in de gietvorm aangebracht.

3 Bat (zink-loodlegering - 45,9 g)

Zelfde type als vorig stuk, op het gewicht na.

2 Bat (zink-loodlegering - 30,6 g)

Zelfde type als vorig stuk, op het gewicht na.

1 Bat (zink-loodlegering - 15,3 g)

Zelfde type als vorig stuk, op het gewicht na.

6. Bullets, uitgegeven in de hoofdstad Soekhotai (1250-1361)

a) Bullets met vijf ingestempelde symbolen (1250 - 1300)

5 Bat (zink-loodlegering - ca. 76,5 g)

Bovenaan is steeds de chackra ingestempeld.

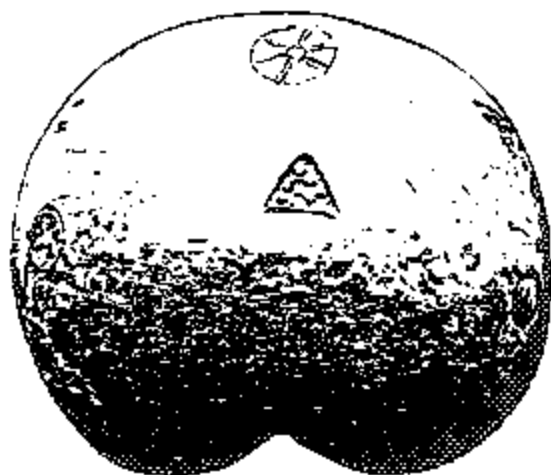
b) Bullets, bovenaan ingestempeld met P (NA) (ca. 1300)

1 Bat (zink-loodlegering)

Deze stukken bezitten slechts één enkele instempeling.

c) Zware bullets (ca. 1300)

200 Bat (zilverlegering - 3.060 g)

Deze stukken zijn voorzien van vijf ingestagen symbolen; ze komen ook voor in verschillende andere metalen, onder andere lood met een laagje zilver overdekt.

d) Zilveren bullets

Waarschijnlijk is dit de eerste reeks zuiver zilveren bullets van Soekhotai. Ze zijn nog steeds gegoten.

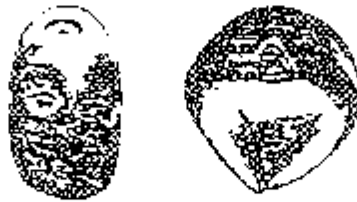
4 Bat (zilver - 81,2 g)

Deze stukken, die voorzien zijn van vijf symbolen, zijn waarschijnlijk de eerste zilveren bullets van Soekhotai. Er bestaan echter ook exemplaren in kopermikket.

3 Bat (zilver - 45,9 g)

Zelfde type als vorig stuk, op het gewicht na

2 Bat (zilver - 30,6 g)

Deze stukken zijn voorzien van vier stempels

1 Bat (zilver - 15,3 g)

Deze stukken zijn voorzien van twee stempels.

C. Het koninkrijk Lan-Na (Thai) (1296 - 1556)

HISTORIEK

Reeds vanaf de 10de eeuw hadden Thai-stammen, in hun trek naar het zuiden, kleine koninkrijkes gesticht in de vallei van de Boven-Menam (Noord-Thailand). Het eerste Thai-koninkrijk Mu'Ang Fang ontstond zelfs reeds in de 9de eeuw (Le May p. 20). Later volgde Chieng Rai, Chieng Khang en Chieng Sen (waarbij Chieng niets anders dan "stad" betekent). Op het einde van de 13de eeuw slaagde Mangrai, het Thai-hoofd van het kleine Chieng Rai er in de afzonderlijke staatjes te verenigen tot een machtig rijk. De gevolgen lieten niet lang op zich wachten. In 1296 veroverde hij het oude Mon-koninkrijk Harippondjaja en vestigde de hoofdstad Chieng Mai van zijn nieuw rijk, Lan-Na, dichtbij de overwonnen hoofdstad Lamphoen (of Lampun).

Andere belangrijke steden van Lan-Na waren Chieng Sen en Sak in het noorden, en Lakhon, Prae (of Phre) en Sawanalok in het zuiden. Het grote rijk van Mangrai hield echter na diens dood in 1315 niet lang stand, omdat zijn opvolgers te zwak bleken. Zijn zoon, Khoen Kam (1315 - 1325 ?), behield zelf het gebied van Chieng Rai en stelde zijn zoons aan als heersers over de andere landsdelen. Hierdoor ontstonden inwendige twisten om de absolute macht.

Uitwendig gevaar kwam van twee andere Thai-staten : Lan-Tsjang in het oosten en Ayuthia in het zuiden. De vroegere solidariteit onder de Thai-leiders was immers zeer snel dode letter geworden. Deze twee rijken maakten handig gebruik van de verscheurende twisten in Lan-Na en in 1350 verdreef Fangoem, vorst van Lan-Tsjang, koning Fa-Yoe uit Lan-Na; deze mocht evenwel na een vernederend vredesverdrag terugkeren. Nochtans slaagden zijn opvolgers er in om verscheidene aanvallen van Ayuthia af te slaan (in 1387, 1411 en 1444). Uiteindelijk echter werd Lan-Na in 1515 door de troepen van Ayuthia bezet en geplunderd.

Toen de Mangrai-lijn in 1545 uitstierf, ontstond een strijd om de troon tussen Mekoethi, een prins uit de zijlijn, en de kroonprins van Lan-Tsjang. Deze laatste verliet Lan-Na echter in 1547, omdat hij zijn inmiddels overleden vader moest opvolgen. Mekoethi beklom de troon van Lan-Na, maar werd reeds in 1556 door de Birmanen tot capitulatie gedwongen. Hij bleef in Chieng Mai regeren, maar dan als vazal van Birma.

HET MUNTSTYSTEEM

Dit kan onderverdeeld worden in vier periodes :

1. Periode vóór 1296

Tot aan hun inlijving bij Lan-Na werden in de verschillende kleine koninkrijken Tamlungs gebruikt in verschillende onedele metalen.

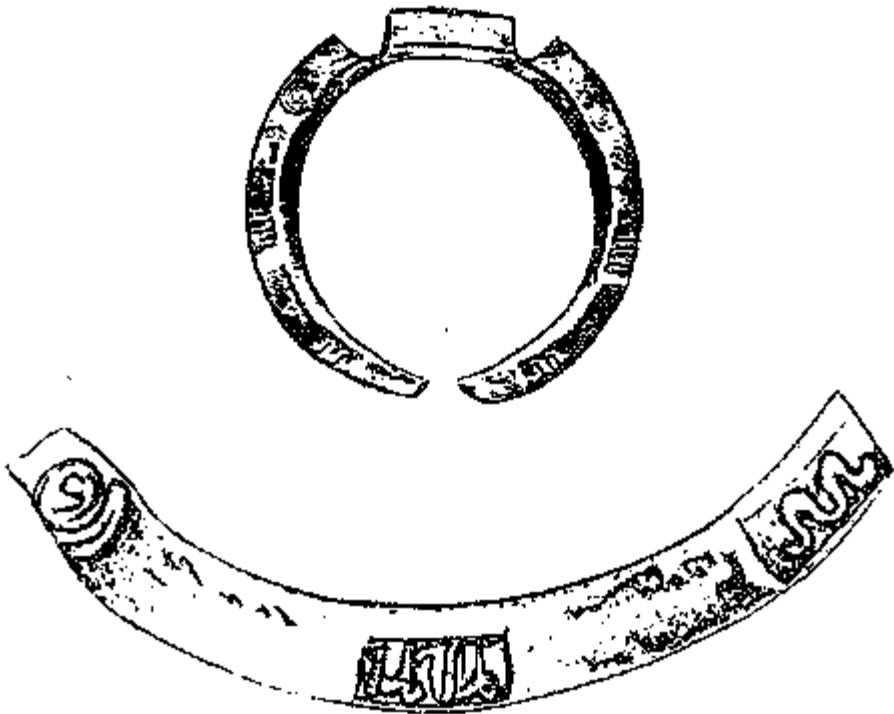
4 Bat (lood of lood/zinklegering - 61,2 g)

3 Bat (lood of lood/zinklegering - 45,9 g)

2. Het koninkrijk Lan-Na (Chieng Mai)

a) Zilvergeld van Nan (voor 1350)

Tamlung of 4 Bat (zilver - 61,2 g)

In de beginperiode (tot 1350) werden zilveren ringen uit Nan als betaalmiddel gebruikt. Ze zijn sterk beïnvloed door het ringgeld van Nan-Tsjau maar bezitten reeds kenmerken die typisch zijn voor de latere munten van het rijk. Er zijn nog wel steeds de twee diepe kerwen in het zenith, maar het profiel is vierkant (i.p.v. rond in Nan-Tsjau); de ingestempelde symbolen zijn gestandaardiseerd :

- in het midden de stadnaam;
- dicht bij de inkerving het cijfer 4;
- aan het uiteinde een slang (NA).

b) Zilveren K'a k'ims (tot 1556)

In de 14de eeuw werden de ringen van NAN en de Tamkungs in zink en/of lood van de kleine rijkjes geleidelijk vervangen door zilveren K'ak'ims van 4 Bat (of 1 Tamkung).

Men kan deze zilveren Kak'ims (K'ak'ims) in twee groepen indelen :

1. *Stukken uit de noordelijke steden (Chieng Mai, Chieng Sen en Sak)*

4 Bat (zilver - 61,2 g)

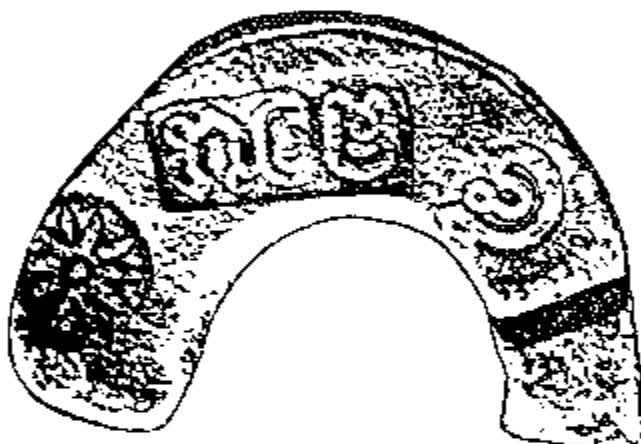
Dichtgeplooid ring met tweemaal drie instempelingen; links de chackra (het zonnewiel), rechts het cijfer 4 en in het midden de stadsnaam. Deze laatste zien er uit als volgt :

Chieng Mai : ဗမာ

Chieng San : ၄၄၄ ဗ

Sak : နီ ဝါ

- ii. *Stukken uit de zuidelijke steden (Lakhon, Prae of Phre en Sawanaioek)*

4 Bat (zilver - 61,2 g)

Zelfde type als de stukken uit de Noordelijke steden, maar de Chackra verschilt aanzienlijk, de stadnamen zien er uit als volgt :

Lakhon : လခါ

Pae (Phre) : ၄၄၄ ပ

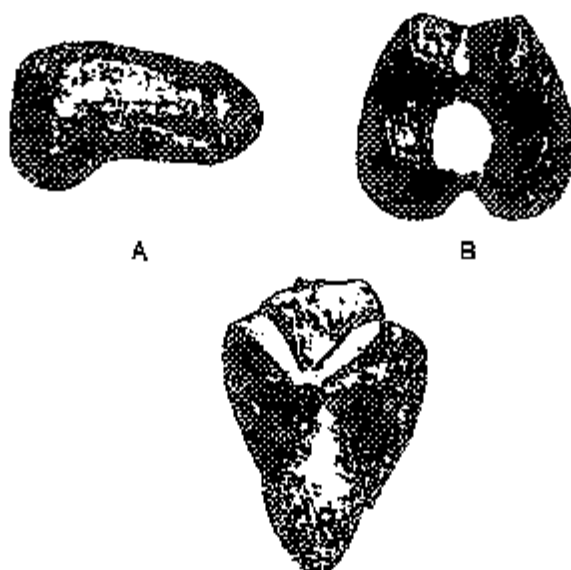
Sawanaioek : နီ ၃

Af en toe werden ook K'a K'ims vervaardigd met lagere gewichten. Sommige hiervan dragen een stadsnaam, andere niet.

Volgende gewichten komen voor :

1/2 Tamlung	(30,6 g)
1/3 Tamlung	(20,4 g)
1/4 Tamlung	(15,3 g)
1/6 Tamlung	(10,2 g)
1/12 Tamlung	(5,1 g)
1/24 Tamlung	(2,6 g)

Over de oorsprong van de K'a k'ims bestaat bij de specialisten weinig twijfel. Le May, Kneedler en Guehler zijn het er over eens dat de vorm rechtstreeks is afgeleid van het ringgeld van Nan; alleen werd de ring hier dichtgeplooid. Niet alleen stemmen de profielen van de gebruikte staafjes overeen, maar bovendien zijn er overeenkomsten in het gewicht (1 Tamlung) en het gebruik van tweemaal drie instempelingen. Waarom deze vorm werd gekozen is minder duidelijk; mogelijk omdat deze het snoeren vergemakkelijkte, waardoor de K'a k'ims beter konden bewaard en vervoerd worden. Het was dé typische betaaltvorm van Lan-Na en werd gebruikt vanaf het begin van de 13de eeuw tot bij de val van Chieng Mai in 1558. De stukken van 4 Bat zijn helemaal niet zeldzaam, de kleinere waarden van 1/2 tot 1/24 Tamlung wél. Ten slotte nog één bemerking. Er wordt wel eens beweerd dat de vorm van de K'a k'im symbolisch is en de vrouwelijke geslachtsdelen weergeeft. Twee bij elkaar passende stukken, die door Kneedler op plaat IX worden afgebeeld, lijken deze theorie te bevestigen.

Object A (waarvan de vorm aan duidelijkheid niets te wensen overlaat) kan vrij bewegen in object B (qua vorm een gewone K'a k'im) maar kan er niet uit.

Beide zouden gevonden zijn op de plaats waar de koning van Chieng Mai (?) zijn zomerpaleis had. Mogelijk betreft het hier bruidsgeld dat door de bruidegom aan de ouders van de bruid werd gegeven (of omgekeerd), maar vermits het volgens Kneedler unieke stukken zijn lijkt deze verklaring erg onwaarschijnlijk. Dan zouden er immers veel meer exemplaren moeten te vinden zijn. Veel groter is de kans dat het hier helemaal geen geld of een token betreft, maar heel eenvoudig een fantasietje van een of andere perverse hofkunstenaar.

3. De Laotische periode (1545 - 1556)

Toen de kroonprins van Lan-Tsjang in 1545 de troon van Lan-Na besteeg gaf hij een volledig nieuw munttype uit. Een rechte geharnerde zilverstaaf werd op het juiste gewicht afgesneden en gestempeld. Deze uiterst zeldzame stukken dragen alle de vermelding Chieng Sen. Er bestaan twee waarden:

1 Tamlung (zilver - 61,2 g)

Platte staaf met vier instempelingen op elke zijde.

3 Bat (zilver - 45,9 g)

Zelfde type als de Tamlung, maar met slechts drie instempelingen op elke zijde.

4. De Birmaanse bezetting (1556 - 1595)

Tijdens de Birmaanse bezetting werd de productie van staalgeld verdergezet. Deze stukken dragen nog steeds alle de stadnaam Chieng Sen, maar ze zijn gegoten en het zilver is van minderwaardige kwaliteit.

1 Tamlung of 4 Bat (laagwaardig zilver - 81,2 g)

Op beide zijden dezelfde vier instempelingen als bij de Tamlung uit de Laotische periode.

3 Bat (laagwaardig zilver - 45,9 g)

Op beide zijden dezelfde vier instempelingen als bij de Tamlung.

2 Bat (laagwaardig zilver - 30,6 g)

Zelfde type als de Tamlung, maar met slechts drie instempelingen op elke zijde.

1 Bat (laagwaardig zilver - 15,3 g)

Op beide zijden dezelfde ene instempelingen als bij de 2 Bat.

1/2 Bat (laagwaardig zilver - 7,7 g)

Op de voorzijde ingestempeld met de stadsnaam Chieng Sen en op de keerzijde met een wiel en met het cijfer 4.

D. Het koninkrijk Ayuthia (Ayudhia, Ajoethja) (1350-1767)

HISTORIEK

Ramathipati (ook wel Ramatibodi genoemd) werd in 1350 gekroond tot koning van de Syamaan. Hij stichtte meteen een nieuwe hoofdstad voor zijn rijk, dat reeds eeuwen bestond onder de naam Lavapoera (met als hoofdstad Lophboeri). De nieuwe stad noemde hij Ayuthia (Ayudhia, Ajoethja) en deze naam werd onmiddellijk ook gebruikt voor zijn koninkrijk (het rijk van de Syamaan). Doorheen de geschiedenis werd meer en meer de naam Siam gebruikt, zeker na de verwoesting van de hoofdstad Ayuthia door de Birmanen in 1767. Pas in 1939 kwam de naam Thailand officieel in de plaats van Siam.

Ramathipati was niet alleen een knap veldheer, maar ook een uitstekend wetgever die aan zijn rijk het eerste wetboek gaf. Het vorstendom werd geleidelijk machtiger en omvatte uiteindelijk de hele zuidelijke Menamvallei, met inbegrip van Tavoy en Tenasserim in het zuiden. Het koninkrijk Sockhotai bleef wel bestaan tot in de 15de eeuw, maar enkel als vazal van Ayuthia. Ramathipati rukte in 1368 op naar het oosten en veroverde een jaar later Angkor, dat gedurende zes jaar door de Tnai bezet bleef. Na zijn dood in 1369 moesten de koningen van Ayuthia, in hun pogingen om het rijk te consolideren, regelmatig strijd leveren, vooral tegen het koninkrijk Lan-Na.

Paramaradja I (1370-1388) onderwierp de koningen van Soekhotai en van Chieng Mai en Ramasoeën (1388-1395) viel in 1393 een tweede maal Angkor binnen. Na de definitieve ondergang van Angkor in 1431 werd Ayuthia onder Paramaradja II (1424-1448) de voornaamste mogendheid in het zuiden van Achter-Indië. Twee keer werd het rijk echter van de ondergang gered: een eerste keer in 1451 toen het zegerieverend leger van Lan-Na moest terugkeren om een aanval vanuit Lan Tjang af te weren, en een tweede maal in 1460, toen de legers van Lan-Na reeds Soekhotai hadden veroverd maar toen haastig in het noorden een Chinese invasie vanuit Yunnan dienden te stoppen.

In 1462 heroverde Ayuthia Soekhotai en werd een vredesverdrag gesloten met de heersers van Chieng Mai, dat tot in 1545 standhield. De grootste dreiging voor de Thai-staten kwam echter uit het westen. In 1569 viel een Birmaans leger onder leiding van koning Bayinnaung Ayuthia binnen. De hoofdstad werd veroverd en geplunderd, de stadsversterkingen werden gestoopt en een groot deel van de bevolking werd als gijzelaar meegevoerd. Gedurende 15 jaar bleef Ayuthia onder Birmaanse bezetting.

Phra Naret, de zoon van Dhammaradja, werd door de Birmaanse koning als zijn vazal op de troon van Ayuthia geplaatst. Hij groeide echter uit tot de nieuwe leider van de Thai en verdedigde met succes zijn land tegen een inval vanuit Kambodja. Toen Birma na de dood van Bayinnaung in 1584 werd verscheurd door onlusten viel hij het land binnen en bevrijdde de Thai-gijzelaars die na 1569 naar Martaban waren weggevoerd. Phra Naret weerde de tegenaanvallen van Birma en van haar vazalstaat Chieng Mai af en herstelde in 1587 de Siamese onafhankelijkheid. Toen hij na de dood van zijn vader in 1590 ook in naam koning werd, noemde hij zich Naresoen. Hij veroverde Tavoy, Tenasserim en Martaban in het zuiden (1593), onderwierp Kambodja en Chieng Mai (1595), veroverde Pagoë (1599) en sloot zelfs een handelsverdrag met Spanje.

Phra Naret, ook wel de Zwarte Prins genoemd en door de Siamezen als hun grootste nationale held beschouwd, stierf in 1605 tijdens een zoveelste veldtocht. Hij legde de basis voor het latere Thailand en verzekerde tevens de economische zelfstandigheid van zijn rijk.

Hij werd opgevolgd door zijn broer Ekathotsarot, de "witte koning". Onder diens regering openden de Nederlanders (1608) een eerste handelspost in Ayuthia en werd een Siamese afvaardiging ontvangen in Den Haag (1609). Onder de regering van zijn zoon Songtham Racha, "de rechtvaardige koning" (1610 - 1628), vestigde de East India Company een factorij in Ayuthia (1612).

Birma heroverde Chieng Mai en Martaban in 1615, maar Tenasserim bleef in Siamese handen.

Onder Phra Narai, "Narai de Grote" (1657-1688), kwam Chieng Mai weer onder Siamees gezag, maar in 1664 kwam de bevolking er massaal in opstand, verjoeg de bezetter en sloot een verbond met AVA. Narai brak de economische machtspositie van de Nederlanders door de Fransen ook in zijn land toe te laten. Bovendien kwam de East India Company, die door de schuld van de Nederlanders in 1622 uit het land was gezet, in 1661 terug naar Ayuthia; na nieuwe conflicten tussen de Nederlanders, Fransen en Engelsen, verdween ze echter voor een tweede keer in 1684. Enige jaren later werd ze gevolgd door de Fransen, toen deze onder koning Ramesoeën (1688-1703) - oorspronkelijk de lievelingsgeneraal van Narai - werden vervolgd. De Nederlanders werden gunstiger behandeld, maar toch werd de Europese invloed in Siam, die door Narai was bevorderd, voor lange tijd vernietigd.

Na de dood van Ramesoeën volgden enige oecennia van inwendige onlusten, tot koning Dhammaradja II (beter bekend onder de naam Boromatkot) in 1733 de troon besteeg. Tijdens zijn regering (1733-1758) heerste vrede en welvaart en bereikte Siam het hoogtepunt van zijn bloei. Onder zijn zoon Ekathot brak echter weer oorlog uit met de traditionele vijand Birma. In 1763 bezetten Birmaanse troepen de Siamese provincies van het Maleis schiereiland en in 1765 werd Siam zelf aangevallen vanuit drie kanten : in het noorden door Chieng Mai, in het westen en in het

zuiden door Birma. In februari 1767 werd Ayuthia door de Birmanen ingenomen, geplunderd en volledig verwoest.

Phya Tak, een Siamese generaal van Chinese oorsprong, slaagde er echter in te ontsnappen en leidde een opstand die zes maanden later reeds de Birmanen uit de puinen van Ayuthia verdreef. In 1767 veroverde Tak Thonboeri (het latere Bangkok) en hij beklom in deze nieuwe hoofdstad nog datzelfde jaar de troon als Phya Taksin. In 1770 had hij de eenheid van Siam hersteld. Zijn voortreffelijke veldheer Tsjau Phya Tsjakri veroverde later nog het voormalige Lan-Na (1775) en Tsjampasak, Loeang Prabang en het Laotiaanse Wien Tsjan (1779).

Op het einde van zijn leven leed Taksin echter aan grootheidswaanzin; hij maakte het zo bont dat een opstand uitbrak die leidde tot zijn afzetting en zijn intrede in een klooster. Tsjau Phya Tsjakri werd in Thonboeri geestdriftig door het volk ontvangen en tot nieuwe koning uitgeroepen.

Hij regeerde als Rama I (Phoetta Yot Fa) van 1782 tot 1809 en was de stichter van de nu nog steeds heersende Bangkok-Dynastie. Onder zijn zoon Rama II (1809-1824) versterkte Siam zijn controle over Laos en verhoogde het zijn activiteiten in het Maleis schiereiland. Het wantrouwen jegens de Europeanen duurde echter voort en hun economische activiteiten bleven sterk beperkt. Pas tijdens de regering van Mongkut (1851-1868) zou die situatie veranderen.

Deze vorst leerde vloeiend Engels, voerde allerlei Westerse ideeën in en sloot in 1855 een handelsverdrag af met de Engelsen. Zijn regering betekende meteen het einde van de Siamese isolatie t.o.v. de Westerse wereld.

HET MUNTSYSTEEM

Het monetair systeem van Siam werd volledig beheerst door de zilveren Bat van 15,3 g. Er werden kogelvormige munten gecreëerd (de zogenaemde T:KALS) die in gebruik bleven tot tijdens de regering van Mongkut (ze werden voor het laatst uitgegeven in 1861). Niet alleen hun vorm, maar ook hun gewichtsstandaard is uniek in Azië en zelfs in de wereld. Men kon verwachten dat de Thai het Chinees gewichtssysteem zouden overnemen, zoals Annam en Kambodja. Dit is echter in Siam niet gebeurd (evenmin als in Lan-Tsjang (Laos), waar men als standaardgewicht de Bat - Tamlung gebruikte).

De oorsprong van het gewicht van 1 Bat is onbekend. Le May meent op p. 62 dat de Thai van Soekhotai en/of van Ayuthia de Tamlung of Damleng van de Khmer hebben overgenomen, maar die woog volgens Ridgeway (p. 160) slechts 1 Chinese Tael of 37,5 g. De oude Thai uit Nan-Tsjau gebruikten reeds ringgeld waarvan het gewicht 1 Tamlung (ca. 60 g) bedroeg. Waar ze deze gewichtsstandaard haakten is niet bekend, maar het zou interessant zijn om te weten hoe zwaar de "halvemaanvormige munten" van de Pyu wogen. Misschien is daar wel de oorsprong te zoeken.

Het is dus zeer goed mogelijk dat de Thai uit Soekhotai of Ayuthia de gewichtsstandaard voor hun munten van Nan-Tsjau hebben overgenomen en die Tamlung in vier hebben opgedeeld, waarbij ze dan het kwart (ca. 15 g) zouden gekozen hebben als de massa van hun munteenheid. Vooral het tweede gedeelte van deze theorie is erg aannemelijk, omdat van in den beginne hun Bat zelf was onderverdeeld in 4 Salung.

Gedurende de hele Ayuthia-periode werden uitsluitend zilveren Tikals gebruikt en het aantal denominaties was nooit erg groot. Er werden slechts vier waarden uitgegeven: de Bat (15,3 g), de Salung (1/4 Bat of 3,8 g), de Fuang (1/8 Bat of 1,9 g) en de Sik (1/16 Bat of 0,96 g), en deze laatste denominatie is zelfs twijfelachtig.

Voor kleine, dagelijkse betalingen gebruikten de inwoners Kauries of eventueel Prakabs (zie verder).

De Bat, Salung of Fuang waren ook tijdens de Bangkok-dynastie de standaarddenominaties, ofschoon reeds vanaf de regering van Rama II (1809 - 1824) occasioneel ook andere waarden werden geslagen; vanaf deze periode kwamen ook gouden Tikals voor. Volgende waarden werden uitgegeven tijdens de Bangkok-dynastie:

a) normale uitgaven

4 Bat	= 1 Tamlung (61,6 g)
2 Bat	= 1/2 Tamlung (30,8 g)
1 Bat	= 15,4 g
1/2 Bat	= 2 Salung (7,7 g)
1/4 Bat	= 1 Salung (3,85 g)
1/8 Bat	= 1 Fuang (1,92 g)
1/16 Bat	= 1 Sik (0,96 g)
1/32 Bat	= 1 Pat (0,48 g)
1/64 Bat	= 1 Att (0,24 g)
1/128 Bat	= 1/2 Att (0,12 g)

De Att en de 1/2 Att werden slechts sporadisch uitgegeven en vooral de 1/2 Att is zeer zeldzaam.

b) herdenkingsmunten

Koning Mongkut (1851 - 1868) gaf een zilveren Tika: uit van 80 Bat (1216 g). De marktekens op deze munten werden gegraveerd en niet ingestempeld.

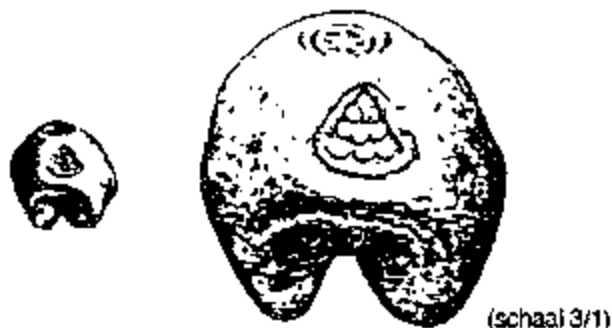
Na hem gaf Koning Chulalongkorn (1868 - 1910) een reeks uit van 6 Tikals (80, 40, 20, 10, 4 en 2 Bat) ter gelegenheid van de dood van zijn moeder.

Onder Mongkut werd een hele reeks gouden Tikals uitgegeven (4, 2, 1, 1/2, 1/4, 1/8 en 1/16 Bat), evenals een Tikal van 1 1/2 Bat met een elliptische vorm. We kunnen gerust zeggen dat de Tikals, die vanaf het einde van de Ayuthia-periode werden uitgegeven en niet passen in de reeks gewone denominaties, presentatiestukken zijn of herdenkingsmunten die uitgegeven werden ter gelegenheid van een bijzondere gebeurtenis. Zo ook het stuk van 2 1/2 Bat (= 10 Salung of 38,5 g) dat uitgegeven werd tijdens de regering van Rama III (1821 - 1851). Er werd toen eveneens een Tikal van 20 Salung (= 5 Bat) uitgegeven. Ook al de gouden Tikals vallen onder de rubriek herdenkings- en presentatiemunten.

DE MUNTEN VAN HET THAI-KONINKRIJK

1. Periode vòòr Narai de Grote

Er was gedurende deze periode weinig variatie in de munten. Het monetair systeem was gebaseerd op de Bat van 15,3 g en er bestonden geen hogere waarden (occasioneel wel lagere). De stukken van 1 Bat uit deze periode bezitten steeds minstens twee merktekens, waarvan één de Chackra (het wiel) voorstelt (dit is echter niet het geval voor de kleinere waarden).

1 Bat (zilver - 15,3 g)

1 Salung (zilver - 3,8 g)

Ingestempeld met een leeuw naar links.

1 Salung (zilver - 3,8 g)

Ingestempeld met een olifant naar rechts.

(schaal 3/1)

1 Fuang (zilver - 1,9 g)

Ingestempeld met een olifant naar rechts.

1 Fuang (zilver - 1,9 g)

Ingestempeld met een schelp.

2. Periode van Narai (1657 - 1688)

(schaal 3/1)

1 Bat (zilver - 15,3 g)

Met twee merktekens :

- een wiel

- een lotus

3. Periode tussen 1688 en 1767

(schaal 3/1)

1 Bat (zilver - 15,3 g)

Ingestempeld met de Chakra en de Garuda (K'rut)

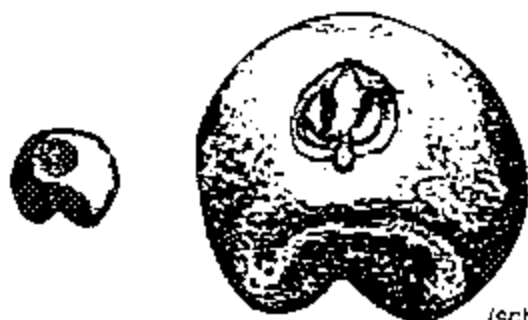

1 Bat (zilver - 15,3 g)

Ingestempeld met de Chakra en de lotus in gewijzigde vorm

4. De Thonburi-periode (1767 - 1782)

(schaal 3/1)

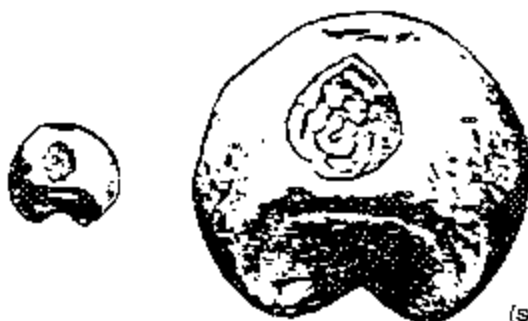
1 Bat (zilver - 15,3 g)

Ingestempeld met de Chakra en een drietand

5. De Bangkok-dynastie (vanaf 1782)

Rama I (1782 - 1809)

(schaal 3/1)

1 Bat (zilver - 15,3 g)

Ingestempeld met de Chakra en de Umalom (schelp)

Rama II (1809 - 1824)

1 Bat (zilver - 15,3 g)

Ingestempeld met de Chakra en de K'rut

Rama III (1824 - 1851)

1 Bat (zilver - 15,3 g)

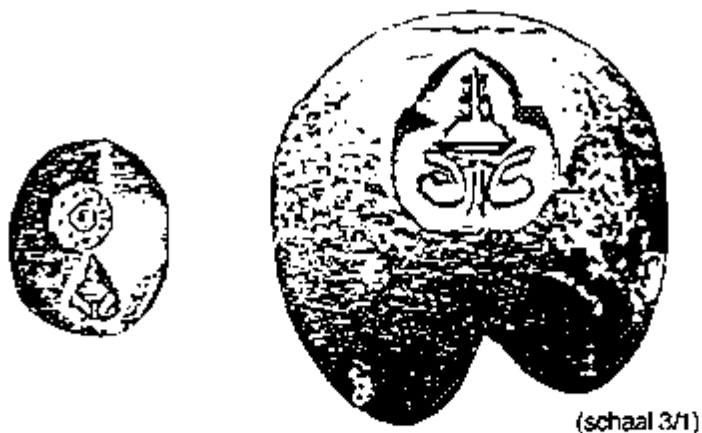
Ingestempeld met de Chakra en de Prasat

Rama IV of Mongkut (1851 - 1868)

De gewone types werden voor het laatst in 1861 uitgegeven; na die datum zagen nog wel een aantal herdenkingsmunten het licht. Onder de regering van Mongkut werd het grootste aantal verschillende waardes uitgegeven.

De stukken tot 1 Tamlung (61,6 g) zijn ingestempeld met de Chakra en de Mongkut (de koninklijke kroon

1 Tamlung (zilver - 51,6 g)

1 Bat (zilver - 15,3 g)

1 1/2 Bat (goud - 23,0 g)

De stukken van 1 Salung (1/4 Bat) en minder zijn ingestempeld met de Chakra en de Pra Tao (koninklijke waterpot

1 Salung (zilver - 3,85 g)

Ter vergelijking hieronder twee Tikals : de zilveren Tikal van 80 Bat (1216 g) en een van de kleinste waarden, de Att (0,24 g); allebei weergegeven op ware grootte.

37

HERKOMST VAN DE TIKALS

Tot nog toe hebben we het gehad over de monetaire gewichtseenheid en de verschillende onderverdelingen ervan in het Ayuthia-rijk. Maar ook de herkomst van de vorm van de Tikals stelt de geleerden nog voor een raadsel. Verschillende theorieën werden geopperd :

- volgens U.Guehler (Further studies on old Thai coins) zijn zowel de K'a k'im als de Tikal ontstaan uit het armband- of ringgeld.
- Le May geeft hem gelijk voor wat de K'a k'im betreft; dat de Tikal zou ontstaan zijn uit het ringgeld, lijkt hem echter wat vergezocht, tenzij Guehler het ringgeld van Nan-Tsjau bedoelt (er zijn namelijk twee soorten van armbandgeld : dat van Nan-Tsjau met rond profiel en dat van Lan-Na met vierkantig profiel). Le May ziet in het Lat-geld van Lan-Tsjang uit de beginperiode de meest voor de hand liggende oorsprong van de Tikal.

Deze laatste theorie lijkt me heel wat aannemelijker; wanneer we de Lat van 1/4 Tamlung (= 15,3 g, ook in Laos !) dichtplooiën, krijgen we immers een vorm die inderdaad zeer sterk lijkt op de eerste Tikals. Hieronder is ter vergelijking één van de eerste Tikals afgebeeld naast de Lat van 1/4 Tamlung en het ringgeld van Nan-Tsjau.

Lat

Tikal

Ringgeld

Blijft alleen nog de vraag of de hypothese van Le May chronologisch mogelijk is. De eerste Lats werden in Lan-Tsjang ten vroegste vanaf 1353 gebruikt. Als men het ontstaan van de geslagen Tikals in de periode na de stichting van Ayuthia (1350) situeert (waarschijnlijk zullen ze niet meteen na die datum in omloop zijn gebracht), is de stelling van Le May lang niet zo gek (in Soekhotai bestond weliswaar dezelfde kogelvorm, maar daar werden alleen gegoten kogelmunten gebruikt). Le May is er trouwens steeds van overtuigd geweest dat de oorsprong van de Tikal in het Noorden ligt.

Toch bestaat er nog een andere mogelijkheid. Misschien zijn zowel de Tika als de Lat ontstaan uit de zilverstaafjes die algemeen in China (in ons geval Yunnan) als betaalmiddel werden gebruikt. Vermits we echter geen afbeeldingen of nauwkeurige gegevens bezitten over deze staafjes, blijft het bestaan van deze oorspronkelijke stamvader voorlopig nog een op geen enkel feit gefundeerde hypothese.

ANDERE SIAMESE MUNTYPES

Tot slot nog enkele bemerkingsen in verband met enige eigenaardige betaalmiddelen uit Siam, die geregeld opduiken onder de rubriek "primitief geld":

1. De Prakabs

Hieronder verstaat men munten uit gepakken rode klei, die slechts aan één kant voorzien zijn van een afbeelding. Hun gewicht schommelt tussen 2 en 3 g. Ze werden als wisselgeld gebruikt om het tekort aan Kauries aan te vullen. Het waren dus voorlopige vervangingsmiddelen voor kaurieschelpen en ze zijn behoorlijk zeldzaam. Ze komen voor in verschillende afmetingen, maar dat speelde waarschijnlijk geen rol bij het bepalen van hun waarde, daar ook kauries met verschillende afmetingen éénzelfde waarde hadden (Le May p. 126). Uit de kronieken blijkt dat ze werden gebruikt onder de regering van koning Boromokot in 1744. Le May vermeldt exemplaren met de afbeelding van een lotus, een haas, een haan, een rachasie (een soort leeuw) en de kinari (vogel-vrouw).

2. De Bia

Dit is de Siamese benaming voor de welbekende kaurie die er sinds onheugelijke tijden als geld werden gebruikt. Dit omdat zelfs de kleinste zilveren Tikals nog een té hoge waarde hadden om geschikt te zijn voor de aankoop van alledaagse zaken (fruit bijvoorbeeld). De bia waren van verschillende grootten maar ze hadden alle dezelfde waarde.

In 535 n.C. was deze vastgesteld op 200 Bia voor 1 Fuang. Vanaf de stichting van Ayuthia tot bij haar verwoesting in 1767 was de wettelijke koers 800 voor 1 Fuang, maar de werkelijke koers schommelde tussen 200 en 1600, en dit volgens de wet van vraag en aanbod. In de tijd van Mongkut (1851 - 1868) was hun waarde bepaald op 100 Bia voor 1 Att. Pas in 1862 werd het gebruik van deze Bia als wettelijk betaalmiddel officieel afgeschaft, zodat ze met zekerheid gedurende ten minste 1327 jaar als betaalmiddel werden gebruikt.

3. De Pee

Het is de naam die in Siam gegeven werd aan de speelhuismunten; deze werden vooral uit porselein vervaardigd, ofschoon ze ook voorkwamen in glas, lood, brons, koper en parelmoer. Bovendien vindt men ze in een grote verscheidenheid van kleuren en vormen, ofschoon ronde exemplaren het meest voorkomen. Volgens Haas (Siamese opnager) werden ze voor het eerst gebruikt in 1780. Oorspronkelijk bezigde men ze enkel in de speelhuizen (Hong) die ze hadden uitgegeven, maar geleidelijk deinde hun gebruik uit: eerst onmiddellijk buiten deze Hong en later in de aangrenzende dorpen, vooral in tijden dat er een tekort heerste aan kauries. Ze werden tenslotte officieel als pasmunt verboden in 1871, ofschoon ze vooral in min of meer afgelegen gebieden tot bij het begin van de 20ste eeuw bleven circuleren.

4. Ringgeld van de Meos

In heel wat verzamelingen van primitief geld vindt men sieraden (vooral ringen, armbanden in verschillende uitvoeringen en nekringen) die afkomstig zijn uit het gebied van de Meos. Dit zijn bergstammen die zich ophouden in Noord-Birma, Noord-Thailand en het noorden van Laos.

Of ze ooit als geld werden gebruikt is echter erg twijfelachtig (ofschoon veel handelaars het tegendeel beweren). Men kan ze echter wel beschouwen als "Hortgeld" t.t.z. als een manier om rijkdom te stockeren voor de mageren jaren of voor zijn oude dag. Feit is wel dat veel van de armingen nooit als sieraden worden gebruikt. Nek- en vingerringen daarentegen worden wel vaak gedragen bij belangrijke plechtigheden. Misschien is het nog wel een traditionele gewoonte die dateert uit de tijd dat in die noordelijke gebieden ringgeld algemeen als betaalmiddel werd gebruikt.

5. Oplungewichten

Met deze term duidt men de gegoten Birmaanse gewichten in dier-
vorm aan, die vaak als primitieve betaalmiddelen worden aange-
boden.

De benaming "opiumgewichten" is echter misleidend, omdat ze
worden gebruikt om alle goederen (en zelfs metaal) te wegen. Deze
originele dierengewichten kunnen we beslist niet als betaalmiddelen
en zelfs niet als "Hortgeld" beschouwen en ze vallen dus buiten het
spectrum van dit overzicht.

E. Het koninkrijk Lan-Tsjang of Lanchang (1353 - 1707)

HISTORIEK

Het gebied gelegen aan de Boven-Mekong, was sinds het binnendringen
van de Thai verdeeld in kleine Lao-staten. Het zuiden, met Wieng Tsjan
(Vientiane) als hoofdstad, werd aanvankelijk bij Soekhotai ingelijfd. Toen
dat rijk begon te verzwakken, slaagde prins Fa-Ngoem erin zijn oud-
stamgebied te heroveren. Bovendien herenigde hij de verschillende Thai-
rijkes onder zijn leiderschap: hij veroverde Muong Tsjawa, overwon Lan-
Na en liet zichzelf in 1353 te Luang Prabang tot koning van Lan-Tsjang
kronen. Geleidelijk bouwde hij zijn koninkrijk uit tot een machtig rijk, dat in
het westen begrensd werd door de Thai-koninkrijken Lan-Na, Soekhotai
en Ayutha, in het zuiden door Kambodja en in het oosten door Tsjampa
en Annam.

In de loop van de 15de eeuw werd vooral met Annam regelmatig oorlog
gevoerd; de strijd bereikte een hoogtepunt met de bezetting en de plun-
dering van Luang Prabang door de Annamieten in 1478. In 1547 ver-
plaatste koning Selthat'irat (1547-1571) zijn hoofdstad tijdelijk naar Wieng
Tsjan omdat die stad meer veiligheid bood ten opzichte van Annam en
van Siam. Onder zijn regering kwam Lan-Tsjang voor het eerst met Birma
in conflict. Het leed een nederlaag en de koning kwam tijdens zijn vlucht
door de jungle om het leven. Onenigheid over zijn opvolging gaven Birma
in 1574 een argument om Lan-Tsjang in te lijven. In 1593 echter werd het
Laotisch rijk, dat door de invallen van Birma helemaal was uiteengeval-
len, opnieuw verenigd door Nokeo Koemane. Onder Soulinga Vongsa
(1637 - 1694) beleefde Lan-Tsjang vervolgens de langste ononderbroken
periode van vrede en voorspoed uit haar geschiedenis.

In 1707 viel het rijk echter uiteen in twee elkaar vijandig gezinde konink-
rijken. In het noorden werd één van de kleinzoons van Soulinga Vongsa
in Luang Prabang tot koning gekroond, terwijl in het zuiden Wieng Tsjan
de hoofdstad werd van Sai Ong Hue, een zoon van de oudste broer van
Vongsa. Deze had vanuit Vietnam (waarheen hij was verbannen) met
behelp van een Vietnamees leger het zuidelijk deel van Lan-Tsjang
bezet.

In 1779 viel Siam met de hulp van Luang Prabang het koninkrijk Wieng
Tsjan binnen en plaatste de kleinzoon van Sai Ong Hue als haar vazal op
de troon.

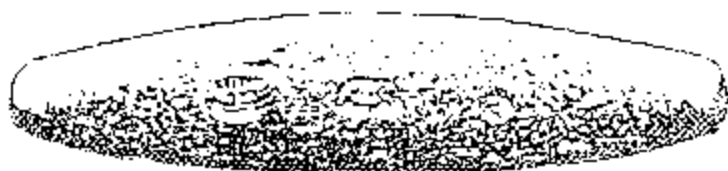
Twee jaar later, in 1781, kwam ook Luang Prabang onder de invloedssfeer van Siam. In de 19de eeuw voerden Siam en Annam geregeld oorlog om het bezit van Laos, tot het land in 1893 een Frans protectoraat werd.

HET MUNTSTEEEM VAN LAN-TJANG (1353 - 1707)

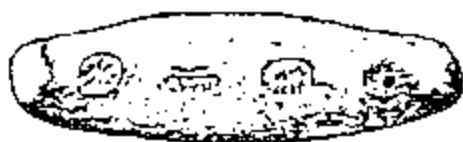
De munten uit deze periode vallen uiteen in twee groepen, die beide bij de bekende Lats kunnen ingedeeld worden.

1. De gladde Lats (1353 - 1571)

Deze werden uitgegeven in Luang Prabang en vertonen alle minstens drie instempelingen, één ervan stelt een olifant naar rechts voor (het embleem van Lans).

Zware Tamlung (laagwaardig zilver - 72 g)
Met drie instempelingen.

Zware halve Tamlung (laagwaardig zilver - 36 g)
Met drie of vier instempelingen

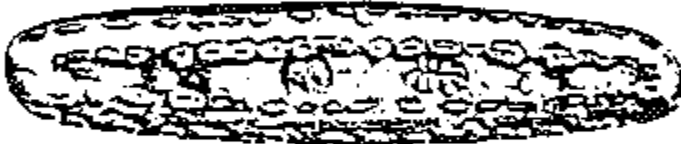

Zware kwart Tamlung (laagwaardig zilver - 18 g)
Met drie of vier instempelingen.

2. De ruwe Lats of Tijgertongen (1525 - 1571)

Warden uitgegeven in Wieng Tsjan (Vientiane). De kwaliteit van het zilver is beduidend beter dan bij de gladde Lats en hun gewicht werd aangepast aan de Tamlung van Ayuthia (61,6 g).

Ze vertonen minstens twee instempelingen, waarvan er één een olifant voorstelt. Deze tweede soort Lat werd later de dominerende reeks voor heel Laos.

1 Tamlung (zilver - 61,6 g)
In zilver van goede kwaliteit.

3. Periode tussen 1571 en 1592 (Nokeo Koemane)

Tijdens deze periode werden door Wieng-Tsjan tijgertongen uitgegeven. Ze wegen ongeveer 1 Tamlung en bestaan uit goed zilver

1 Tamlung (zilver - 61,6 g)
Drie maal ingestempeld met een wiel; de plaats van deze instempelingen kan verschillen. De keerzijde is blank.

4. Periode van 1592 tot 1707

a) Grote zilveren tijgertongen van 2 en van 1 1/2 Tamlung, uitgegeven door Wieng-Tsjan :

2 Tamlung (zilver - 120 g)

Drie maal ingestempeld met de Na of NAGA (een slang, het troeteldier van Shiva).

2 Tamlung (zilver - 120 g)

Het stuk is rechthoekiger en de instempelingen hebben een andere vorm.

1 1/2 Tamlung (zilver - 90 g)

Drie maal ingestempeld met

- b) Op het einde van de 17e eeuw werd nog een ander type tiggertongen uit behoorlijk zilver uitgegeven; ze zijn voorzien van een rij bolletjes en een rij ovale verhogingen, maar ze zijn niet ingestempeld :

2 Tamlung (zilver - 120 g)

1 Tamlung (zilver - 60 g)

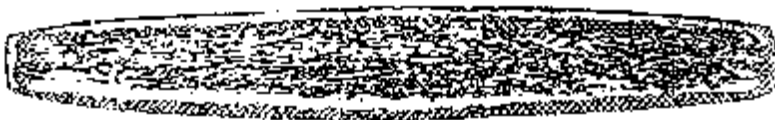
5. Munten van het koninkrijk Luang Prabang (1707 - 1889)

Dit zijn opnieuw gladde Lats (het zogenaamd Kano-geid), die weinig of geen zilver bevatten, maar in hoofdzaak uit koper of messing bestaan. Ze vertonen geen instempelingen en hun gewicht daalt na verloop van tijd van 90 over 50 naar 14 gram (deze laatste komen het meest voor).

Lat (koper - 50 tot 90 g)

Met afgeronde uiteinden en een brede centrale inzinking

Lat (koper - 50 tot 90 g)

Variante met afgeplatte uiteinden

Lat (grijsachtige legering - 50 tot 90 g)

Lat (koper - 14 tot 50 g)

Dateert uit de latere periode.

Lat

Typische kanovorm met opgetrokken uiteinden; waarschijnlijk 19e-eeuws.

6. Munten van het koninkrijk Wieng Tsjan of Vientiane (1707 - 1828)

In Wieng Tsjan waren ruw gegoten tiggertongen zonder instempelingen in gebruik; uitzonderlijk werd het NA-symbool mee ingegoten (het is dan zeer onduidelijk). Ze bevatten weinig of geen zilver en hun gewicht evolueert van 90 naar 60 gram.

1 1/2 Tamlung (onedel metaal - 90 g)

1 Tamlung (onedel metaal - 60 g)

Met ingegoten NA-symbool.

BIBLIOGRAFIE

- A. DEL MAR, *History of money in ancient countries*, London, 1885.
- P. EINZIG, *Primitive money in its ethnological, historical and economic aspects*, London, 1966.
- U. GUEHLER, *Notes on old Siamese coins*, *Journ. Siam Soc.*, Vol. XXXVIII.
- U. GUEHLER, *Further studies of old Thai coins*, *Journ. Siam Soc.*, Vol. XXIX, 1937.
- J. HAAS, *Siamese coinage*, Shanghai, 1880.
- D.G.E. HALL, *A history of South-East Asia*, London, 1968.
- B. KISCH, *Scales and weights*, London, 1965.
- W. KNÉEDLER, *The coins of North Siam*, *Journ. Siam Soc.*, Vol. XXIX, 1937.
- R. LE MAY, *The coinage of Siam*, Bangkok, 1932 (herdruk 1961).
- A. MIGOT, *Les Khmers*, Paris, 1960.
- M. MITCHENER, *Oriental coins and their values. The Ancient & Classical World 600 B.C - A.D. 650*, London, 1976.
- M. MITCHENER, *Oriental coins and their values. Non-Islamitic States & Western Colonies A.D. 600 - 1979*, London, 1979.
- A. P. PHAYRE, *Coins of Arakan, of Pegu and of Burma*, *Numismata Orientalia*, London, 1882.
- C. PYM, *The ancient civilisation of Angkor*, New-York, 1968.
- G. POREE & E. MASPERO, *Mœurs et coutumes des Khmers*, Paris, 1938.
- H.G.Q. WALES, *Dvaravati, the earliest kingdom of Siam*, London, 1969.
- A. QUIGGIN, *A survey of primitive money*, London, 1949.
- H.A. RAMSDEN, *Siamese porcelain and other tokens*, Yokohama, 1911.
- W. RIDGEWAY, *The origin of metallic currency and weight standards*, New-York, 1976.
- M. ROBINSON, *The lead and tin coins of Pegu and Tenasserim*, 1986.
- S. SAHAI, *Medium of exchange in Ancient Cambodia*, JNSI, 1971, p. 90-104.
- R. VICTOOR, *Monnaies premières*, Wormhout, 1965.

